

EDUKACIJA ZA GRAĐANSKU PISMENOST GONGA

Aktivno građansko sudjelovanje u demokratskim društvima pretpostavlja da su građani razvili potrebne **kompetencije**, odnosno znanja, sposobnosti i vještine te demokratske stavove i vrijednosti. Te kompetencije se razvijaju tijekom cjelokupnog socijalizacijskog procesa, no posebno važnu ulogu u poticanju njihovog razvoja ima obrazovanje. Tako je, primjerice, veliki broj demokratskih država u svoje kurikulume primarnoga i sekundarnog obrazovanja uključio programe građanskoga, političkog, ljudsko-pravaškog i globalnog obrazovanja čiji je glavni cilj poticanje razvoja građanskih kompetencija kod mladih ljudi. Zanimarivanje ovih tema u obrazovanju dovodi do negativnih posljedica za razvoj demokratske političke kulture.

Uvažavajući postojanje potrebe za neformalnim programima stručnog usavršavanja nastavnika/ica, a istodobno koristeći dosadašnja Gongova iskustva i ekspertizu u tom području, okupljeni su stručnjaci koji su zajednički osmislili i od 2012. godine provode program stručnog usavršavanja nastavnika pod nazivom **Edukacija za građansku pismenost**. S obzirom na složenost i kompleksnost suvremenih političkih procesa program je podijeljen u tzv. module: **politička, medijska i EU pismenost**. Tako koncipiran program, uz poučavanja o najvažnijim političkim pojmovima i procesima, uvažava činjenicu da su masovni mediji vrlo važan akter suvremenih političkih procesa, te da obučenosť za njihovo kritičko razumijevanje zahtijeva pripremu i edukaciju. Dodatno, s obzirom da je Hrvatska članica Europske unije, u program je uključeno i poznavanje institucija i procesa europskih integracija te zaštita ljudskih prava u europskom kontekstu.

Uz razvijanje kompetencija nastavnika za poučavanje o pojedinim temama dodatna pažnja se tijekom edukacije posvećuje metodičko-didaktičkom pristupu i prilagodbi za poučavanje o tim temama tijekom nastave. Za svaki modul zaduženi su renomirani stručnjaci iz Gong-a te sa Sveučilišta u Zagrebu (prof. dr. sc. Berto Šalaj, prof. dr. sc. Tamara Čapeta, prof. dr. sc. Iris Goldner Lang, izv. prof. dr. sc. Igor Vidačak i dr.). Ukupno trajanje svakog obrazovnog modula je 15-20 sati, a svi sudionici dobivaju potvrdu o sudjelovanju Gong-a te materijale i priručnike s edukacije u elektronskom obliku.

Razvoj i provedbu programa financijski su podržale **Nacionalna zaklada za razvoj civilnog društva** kroz program **Centri znanja za društveni razvoj** i **Europska unija**. Provedba programa u 2019. godini omogućena je uz financijsku potporu **Nacionalne zaklade za razvoj civilnog društva kroz Centre znanja za društveni razvoj** i kroz program Europske unije – **Europa za građane**. Na potpori zahvaljujemo i zakladi **Otvorno društvo – Open Society Foundations** (Education Support Program).

Sadržaj programa je isključiva odgovornost Gongovih stručnih i znanstvenih suradnica i suradnika.

Gong brine o zaštiti vaših osobnih podataka. Obavještavaju se sudionici da će se prilikom održavanja tribine prikupljati osobni podaci (ime i prezime, institucija, mail, potpis) u svrhu dokumentiranja provedbe projekta i izvještavanja donatora o provedenim aktivnostima. Također, fotografije s edukacije popratit će izvještaj o održavanju iste na web stranici Gong-a.

EDUKACIJA ZA GRAĐANSKU PISMENOST

MODUL: POLITIČKA PISMENOST

Osnovni **cilj** ovoga modula je upoznati polaznike s temeljnim konceptima važnima za razumijevanje i analiziranje suvremenih političkih procesa na lokalnoj i nacionalnoj, ali i globalnoj razini. Ti koncepti i njihovo poznavanje neophodan su instrument za razumijevanje politike, pa se na tragu toga polaznici uvode u pojmovnu analizu koja je osnovni metodički postupak ovog modula. Polaznici će se upoznati s pojmovima kao što su politika, demokracija, populizam, političke stranke, politička kultura, politička socijalizacija, civilno društvo, globalizacija itd. Uvažavajući važnost političke kulture za funkcioniranje suvremenih političkih sustava posebna pozornosti biti će posvećena pojmu demokratske političke kulture i procesima putem kojih se takav tip političke kulture stvara, prenosi i transformira.

CILJEVI:

- Upoznavanje temeljnih pojmova vezanih uz demokraciju, političke procese i građansko djelovanje
- Razvijene kompetencije za poučavanje učenika o aktivnom građanstvu i političkim procesima
- Primjena različitih metoda rada s učenicima s ciljem razvoja političke pismenosti

OČEKIVANI ISHODI:

- analizirati što je politika i što označava pojam *javne politike*
- objasniti što je to politička kultura
- objasniti značaj građanskog i političko obrazovanja za izgradnju političke kulture
- razlikovati značenje načela *liberalizama* i *demokracije* kod suvremenih liberalnih demokracija
- razlikovati alternativne modele demokracije, nabrojati ih i opisati
- navesti oblike građanskog sudjelovanja u političkom životu i objasniti kako građani/ke mogu utjecati na javnopolitički proces

TEME: politička kultura, politička socijalizacija i političko obrazovanje, politika i javne politike, demokracija – razvoj demokracije od klasične do suvremene te alternativni modeli unapređenja demokracije, aktivno građanstvo – različiti oblici građanskog sudjelovanja

VODITELJI MODULA: prof. dr. Berto Šalaj, profesor na Fakultetu političkih znanosti Sveučilišta u Zagrebu, Martina Horvat, prof. socijalna pedagoginja, Dražen Hoffmann, mag. pol

PROGRAM POLITIČKE PISMENOSTI:

1. dan	
	Politička kultura, politička socijalizacija i političko obrazovanje
	<ul style="list-style-type: none"> • Razumijevanje pojma politike i javne politike • Politička kultura i socijalizacija • Građansko i političko obrazovanje – značaj za izgradnju političke kulture

2. dan	
	Kriza demokracije i alternative
	<ul style="list-style-type: none"> • Može li se demokracija mjeriti? • Alternativni modeli demokracije:<ul style="list-style-type: none"> - Direktna demokracija - Participativna demokracija (pojam političke participacije, tipovi političke participacije) - Deliberativna demokracija - Asocijativna demokracija
	Aktivno građanstvo – oblici građanskog sudjelovanja
	<ul style="list-style-type: none"> • Politička i društvena participacija • Utjecaj građana na javnopolitički proces • Suvremena razumijevanja civilnog društva - država, tržište i civilno društvo

	3. dan
	Građansko sudjelovanje
	<ul style="list-style-type: none"> • Razumijevanje pojma i značaj socijalnog kapitala za razvoj zajednice
	Podrška razvoju političke pismenosti učenika
	<ul style="list-style-type: none"> • Metode rada s učenicima na razvoju političke pismenosti • Politička pismenost u izvan-nastavnoj aktivnosti građanskog obrazovanja
	Završni osvrt i evaluacija

Napomena: Predviđeno trajanje modula je tri dana; od četvrtka u poslijepodnevним satima, do subote do vremena ručka. Postoji mogućnost da se ovaj trodnevni modul održi u dva dana; od petka ujutro, do subote kasno poslijepodne.

EDUKACIJA ZA GRAĐANSKU PISMENOST

MODUL: MEDIJSKA PISMENOST

Medijska pismenost jedna je od temeljnih elemenata građanske pismenosti jer su mediji važan kanal informiranja, komunikacije između građana i tijela javne vlasti, te utječu na formiranje javnog mnijenja i stavova. **Cilj** modula je unaprijediti medijsku pismenost samih polaznika, kroz stjecanje uvida u način funkcioniranja medija unutar hrvatskog, ali i globalnog društvenog i političkog konteksta. Dodatno, cilj modula je razvijanje kompetencija za poučavanje učenika o medijima te za razvijanje kritičkog odnosa prema medijskim sadržajima u tiskanim i elektroničkim i digitalnim medijima.

CILJEVI:

- Upoznavanje temeljnih pojmova vezanih uz medije i medijske sustave
- Razvijene kompetencije za poučavanje učenika o tome što su mediji, kako detektirati izazove vezane uz medijsko izvještavanje (oglašavanje i utjecaj oglašavanja, stereotipi, predrasude i nasilje u medijima...)

OČEKIVANI ISHODI:

- Objasniti i kritički analizirati ulogu medija u društvu
- Objasniti pozitivne strane i opasnosti medija (osobito interneta)
- Objasniti medijski sustav, izazove vezane uz transparentnost vlasništva nad medijima te razlike između privatnih, javnih i civilnih (community) medija
- Prepoznati kršenja prava u medijima te poznavati mehanizme samozaštite, ali i pritužbe i zaštite prava
- Razviti kompetencije za poučavanje učenika o ulozi medija i za kritičku analizu medijskih sadržaja

Medijska pismenosti i kritička percepcija medijskih sadržaja trebali bi poticati građanski aktivizam spram medija i javnih politika koje se odnose na medije. **Metode** koje će se koristiti uključuju: prijenos znanja putem izlaganja, ali najčešće analiziranje primjera medijskih tekstova te rasprave.

TEME: pravo na informacije i mediji kao izvor informacija, promoviranje i kršenje prava, osobito dječjih, u medijima, stereotipi i predrasude u medijima, djeca, mediji i oglašavanje, utjecaj medijskih sadržaja na djecu i mlade, medijski sustav u Hrvatskoj i regiji te povjerenje u medije, primjereno, odgovorno i sigurno korištenje interneta, kritičko čitanje i dekonstrukcija medijskog sadržaja, govor mržnje u medijima.

VODITELJICE MODULA: Monika Valečić, mag.nov. i Martina Horvat, prof. socijalna pedagoginja

PROGRAM MEDIJSKE PISMENOSTI:

1. dan	
	Uvod u medijsku pismenost
	<ul style="list-style-type: none"> • Uvod u medijsku pismenost • Sastavnice medijske pismenosti • Medijsko obrazovanje u Hrvatskoj

2. dan	
	Pravo na informacije i mediji kao izvor informacija
	<ul style="list-style-type: none"> • Definicija medija • Pravo na informaciju kao ljudsko pravo • Uloga medija u informiranju • Pozitivne i negativne strane medija
	Djeca, mediji i oglašavanje, utjecaj medijskih sadržaja na djecu i mlade
	<ul style="list-style-type: none"> • Oglašavanje i utjecaj oglašavanja • Prikriveno oglašavanje
	Problemi vezani uz medijsko izvještavanje – stereotipi u medijima
	<ul style="list-style-type: none"> • Stereotipi i predrasude u medijima • Prikaz poželjnog izgleda i prikaz seksualnosti
	Mladi i mediji – od opasnosti i nasilja do kritičkog čitanja i provjere činjenica
	<ul style="list-style-type: none"> • Mladi kao čitatelji i gledatelji • Mladi i mediji – kritičko čitanje • Tehnika analize medijskog sadržaja – vježba • Mladi kao sukreatori medijskog sadržaja • Prikaz nasilja u medijima

3.dan	
	Problemi vezani uz medijsko izvještavanje – nasilje u medijima
	<ul style="list-style-type: none"> • Primjereno, odgovorno i sigurno korištenje interneta • Načini korištenja interneta • Prednosti i opasnosti interneta • Podrška mladima u odgovornom korištenju interneta • Neprihvatljiv govor i govor mržnje u medijima
	Medijski sustav
	<ul style="list-style-type: none"> • Vrste medija • Nadležnosti relevantnih institucija • Građani kao medijska publika
	Završni osvrt

Napomena: Predviđeno trajanje modula je tri dana; od četvrtka u poslijepodnevним satima, do subote do vremena ručka. Postoji mogućnost da se ovaj trodnevni modul održi u dva dana; od petka ujutro, do subote kasno poslijepodne.

EDUKACIJA ZA GRAĐANSKU PISMENOST

MODUL: EU PISMENOST

S obzirom da je Hrvatska članica Europske unije, poznavanje europskog konteksta i institucija važan je dio građanske pismenosti. Članstvom u Europskoj uniji svaki hrvatski građanin/ka postao/la je i građaninom/kom EU-a. Razumijevanje institucija i mehanizama Europske unije, stoga su dio građanske pismenosti, jednako kao i razumijevanje nacionalnih institucija i mehanizama odlučivanja.

Osnovni **ciljevi** obrazovnog modula EU pismenosti su: bolje upoznati polaznike s organizacijom i načinom funkcioniranja današnje Europske unije, načinom na koji se donose odluke te razgraničenjem ovlasti donošenja odluka između EU i njenih država s ciljem boljeg razumijevanja utjecaja europskih javnih politika na svakodnevni život ljudi. Obrazovni modul EU pismenosti nudi odgovor na pitanje kako građani mogu utjecati na politike EU; kojim sve mehanizmima mogu utjecati na proces donošenja odluka? Osim spomenutog, naglasak je stavljen na sustave zaštite ljudskih prava, slobodu kretanja ljudi i odnos prema migracijama.

CILJEVI:

- Upoznavanje temeljnih pojmova vezanih uz Europsku uniju i njezino djelovanje
- Razvijene kompetencije za poučavanje učenika o europskim institucijama, akterima, političkim procesima te aktivnom građanstvu na EU razini

OČEKIVANI ISHODI:

- imenovati glavne institucije EU-a i nasvesti tko ih sačinjava
- opisati povijest nastanka Europske unije
- navesti primjere politika u isključivoj nadležnosti Europske unije, ali i onih politika koje su u nadležnosti zemalja članica
- objasniti što je to populizam i kako se manifestira
- objasniti tko su europski građani/ke i koja su njihova prava
- opisati na koje sve načine građani/ke mogu utjecati na proces donošenja odluka u EU
- dati primjere za europske fondove te opisati njihovu svrhu

TEME: percepcija građanstva o EU, povijest Europske unije i proširenje, europske institucije, člastvo Hrvatske u EU, Europske javne politike, aktualnosti i izazovi, populizam na nacionalnoj i europskoj političkoj sceni, europsko građanstvo, sloboda kretanja u EU, europsko pravo migracija i azila u svjetlu dolaska izbjeglica u EU, mehanizmi sudjelovanja građana u procesu donošenja odluka, Europski fondovi - mogućnosti i izazovi...

VODITELJ MODULA: Martina Horvat, prof. socijalna pedagoginja, prof. dr. Berto Šalaj, prof.dr.sc. Tamara Čapeta, prof.dr. sc. Iris Goldner Lang, izv.prof. Lucija Dumančić, mag.pol.

PROGRAM EU PISMENOSTI:

1. dan	
	Predstavljanje programa edukacije i upoznavanje sudionika
	<ul style="list-style-type: none"> • Uvod i upoznavanje • Percepcija građana o EU
	Nastanak ideje europskog zajedništva
	<ul style="list-style-type: none"> • Povijest EU i proširenje • Pet godina Hrvatske u EU? • Buduća proširenja ili izlazak zemalja iz Unije?

2. dan	
	Uvod u institucije EU
	<ul style="list-style-type: none"> • Europski parlament, Europsko vijeće, Vijeće Europske unije • Europska komisija • Sud Europske unije • Europski gospodarski i socijalni odbor (EGSO), Odbor regija (OR) • Europski ombudsman • Način donošenja odluka i podjela ovlasti
	Europske javne politike
	<ul style="list-style-type: none"> • Europske javne politike: pregled područja i kompetencija • Proces donošenja odluka u EU: praktičan pogled • Koordinacija ekonomskih politika: Što je Europski semestar? • Strukturne reforme i utjecaj EU-a

	EU između populizma i tehnokracije
	<ul style="list-style-type: none"> • Što je populizam? • Primjeri i posljedice populizma u EU

3. dan	
	Europsko građanstvo i sloboda kretanja u EU
	<ul style="list-style-type: none"> • Građanstvo EU • Sloboda kretanja osoba
	Europsko pravo migracija i azila
	<ul style="list-style-type: none"> • Europska politika prema državljanima trećih zemalja • Europsko pravo migracija i azila u svjetlu dolaska izbjeglica u EU
	Kako građani mogu utjecati na politike EU?
	<ul style="list-style-type: none"> • Pristup informacijama i dokumentima institucija EU • Mehanizmi sudjelovanja građana u procesu donošenja odluka • Sudjelovanje u javnim savjetovanjima i davanje mišljenja o inicijativama Europske komisije; Podnošenje peticije i predstavke Europskom parlamentu; Pritužbe Europskom ombudsmanu • Europska građanska inicijativa
	Europski fondovi - mogućnosti i izazovi
	<ul style="list-style-type: none"> • Europski fondovi – mogućnosti za RH • Nastavnici i mladi pred izazovom korištenja EU fondova
	Evaluacija i završetak

IZVODITELJI/CE I SURADNICI/E:

dr. sc. Berto Šalaj je izvanredni profesor na Fakultetu političkih znanosti Sveučilišta u Zagrebu. Predaje kolegije Demokracija i civilno društvo, Politička socijalizacija i političko obrazovanje te Socijalni kapital lokalne zajednice na Fakultetu političkih znanosti, gdje je magistrirao na temu političkog obrazovanja u školskim sustavima i doktorirao na temu socijalnog kapitala. Njegovi znanstveni i istraživački interesi usmjereni su prema pitanjima demokracije, populizma, političke kulture, socijalnog kapitala, civilnog društva i političkog obrazovanja. Član je uredništva znanstvenog časopisa Anali Hrvatskoga politološkog društva, sudjeluje u provođenju brojnih znanstvenih i stručnih projekata koje realiziraju nevladine organizacije u Hrvatskoj.

Prof.dr.sc. Tamara Čapeta je redovna profesorica i nositeljica *Jean Monnet* katedre za europsko pravo na Pravnom fakultetu u Zagrebu. Školovala se na *College of Europe, Brugge, Belgija (L.L.M.)* i Pravnom fakultetu u Zagrebu (PhD). Bila je postodoktorski istraživač na *University of Michigan Law School* temeljem *Fulbright* stipendije, a usavršavala se i na Europskom sudu u Luksemburgu. Uz predavanja na Sveučilištu u Zagrebu uključena je u obrazovanje sudaca, odvjetnika i službenika u državnoj upravi o pitanjima vezanim uz Europsku uniju.

Prof.dr. sc. Iris Goldner Lang LL.M. (LSE), Ph.D. je redovna profesorica europskog prava i voditeljica UNESCO-ove katedre za slobodu kretanja osoba, migracije i interkulturalni dijalog. Diplomirala je pravo na Pravnom fakultetu u Zagrebu te engleski jezik i književnost na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Kao Chevening stipendist britanske Vlade, magistrirala je pravo (LL.M.) na London School of Economics and Political Science (LSE) u Londonu. Akademsku godinu 2015/2016. provela je kao gostujuća profesorica i Fulbright stipendistica na Harvard Law School.

dr. sc. Igor Vidačak izvanredni je profesor na Fakultetu političkih znanosti Sveučilišta u Zagrebu. Nositelj je kolegija Politički sustav Europske Unije i EU Enlargement and Europeanization of Croatia na Fakultetu političkih znanosti u Zagrebu. Autor je niza članaka u domaćim i stranim publikacijama o procesima europske integracije. Područja istraživanja su mu: interesna reprezentacija i lobiranje u Europskoj uniji, uloga civilnog društva u procesima odlučivanja u Uniji te utjecaj pristupanja Uniji na strukture vladavine i paradigme kreiranja javnih politika u tranzicijskim zemljama.

Mario Munta doktorand je javnih politika na Central European University-u. Na Fakultetu političkih znanosti u Zagrebu izvodi kolegije Javne politike i Javne politike EU. Njegovi istraživački interesi su europske javne politike, upravljanje u Europskoj uniji, europeizacija javnih politika i teorije europske integracije, socijalne politike, politike zapošljavanja i tržišta rada.

Martina Horvat, prof. soc. pedagoginja voditeljica je edukacijskog centra Gonga. Diplomirala je na Edukacijsko-rehabilitacijskom fakultetu u Zagrebu i trenutno pohađa doktorski studij socijalne politike na Pravnom fakultetu u Zagrebu. Do sada je radila u državnoj upravi i u školi kao stručna suradnica. Bavila se uglavnom neformalnim edukacijama i treninzima usmjerenim na razvoj građanske i socijalne kompetencije, ljudska prava, građansku participaciju i aktivizam te volonterstvo.

Dražen Hoffmann završio preddiplomski studij lingvistike i sociologije na Filozofskom fakultetu te preddiplomski i diplomski studij politologije na Fakultetu političkih znanosti u Zagrebu. Od 2012. pohađa doktorski studij komparativne politike. Osim u Istraživačkom centru Gonga, istraživačko iskustvo stječe kao suradnik Centra za istraživanje etničnosti, migracija i državljanstva pri Fakultetu političkih znanosti, gdje se bavi temama iz područja socijalne politike.

Monika Valečić diplomirala je psihologiju i filozofiju na Smith Collegeu u SAD-u te magistrirala novinarstvo na Fakultetu političkih znanosti u Zagrebu. U svom radu bavi se facilitiranjem neformalnih programa učenja na temu medijske pismenosti i koordiniranjem projekata koji doprinose djelovanju medijskog sustava u javnom interesu. Prije nego što se pridružila Gongu, radila je na koordinaciji međunarodnih projekata za Hrvatsko novinarsko društvo. Članica je Nacionalnog odbora United World College Hrvatska.

Lucija Dumančić je stručna suradnica na edukacijskim programima Gonga. Diplomirala je politologiju na Fakultetu političkih znanosti Sveučilišta u Zagrebu i sociologiju na Hrvatskim studijima istog Sveučilišta. Primarni interes joj je rad s mladima te edukacija nastavnica/ka u putem Gongovih modula za građansku pismenost.

Sufinancira Europska unija u okviru programa Europa za građane